

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі модернізації системи загальної середньої освіти України невідкладним завданням загальноосвітніх шкіл є створення необхідних умов для творчого, інтелектуального, духовного й фізичного розвитку школярів у навчальній і позаурочній діяльності. При цьому важливого значення набуває позакласна робота, що дає змогу учням здобути поглиблені знання зі шкільних предметів, задовольнити свої запити й інтереси, розвивати здібності й таланти і тим самим формувати гармонійну особистість.

Зважаючи на сучасні соціокультурні умови, необхідність якісної організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах постає особливо гостро, бо через численні спокуси дозвілля в ній бере участь дедалі менше учнів. Важливе місце в системі позакласної роботи загальноосвітньої школи посідає образотворче мистецтво, адже завдяки його поліфункціональному впливу формуються емоційні, мотиваційні, вольові, когнітивні й творчо-діяльнісні складові гармонійної особистості. Позакласна робота з образотворчого мистецтва має свою специфіку, яка полягає в особливостях перебігу, логічній і часовій структурах такого виду діяльності. Тому вчитель образотворчого мистецтва має бути добре підготовленим до її організації.

Підготовка майбутніх учителів різного фаху до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах розкривається в дослідженнях О. Голіка, Л. Заремби, Т. Івахи, І. Казанжи, Б. Нестеровича, Н. Савченко та інших науковців. Крім того, у низці праць (І. Бойчев, Н. Кардаш, Н. Пахальчук, С. Танана та ін.) ця проблема розглядається побіжно.

Упродовж останніх років з'явилися праці С. Лавриненко, О. Макарової, Н. Колесник, О. Сороки, Т. Шмельової та інших учених, які безпосередньо висвітлюють проблеми підготовки майбутніх учителів до навчання й виховання школярів засобами мистецтва. Утім у цих працях питання організації позакласної роботи з образотворчого мистецтва розкриваються неповною мірою.

Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до навчання й виховання учнів загальноосвітніх шкіл стала предметом окремих досліджень Т. Міхової, Г. Сотської, О. Ткачука та інших учених, які ґрунтовно розробили проблему формування готовності студентів до організації різних видів художньо-творчої діяльності школярів на класно-урочних заняттях. Однак дослідники недостатньо уваги приділяють питанням підготовки майбутніх педагогів до організації різних форм позакласної роботи школярів з образотворчого мистецтва. Тому проблема підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах потребує спеціального дослідження.

Зважаючи на гостру необхідність модернізації й активізації позакласної роботи в загальноосвітніх школах, що зумовлена особливостями сучасних соціокультурних

умов, у теорії й практиці професійно-педагогічної освіти постали нерозв'язані досі суперечності між:

– об'єктивною потребою ґрунтовного дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах і відсутністю її наукових розробок;

– необхідністю відродження й удосконалення позакласної роботи в загальноосвітніх школах і недостатньою ефективністю професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва;

– педагогічними можливостями вищих навчальних закладів у підвищенні рівня готовності студентів до організації позакласної роботи з образотворчого мистецтва та їх неповною реалізацією на практиці.

З огляду на соціальне й педагогічне значення позакласної роботи в загальноосвітній школі, недостатню теоретичну розробленість проблеми підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до її організації, а також суперечності в педагогічному процесі вищої школи й обрано тему дисертаційної роботи: **“Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини в межах держбюджетної теми “Підготовка вчителя до впровадження нових технологій у сільській школі” (державний реєстраційний №0100U000319), що реалізується на базі лабораторії “Проблеми сільської початкової школи” в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на замовлення Міністерства освіти і науки України. Тема дисертаційної роботи затверджена вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол №5 від 28.12.2006 р.) й узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол №1 від 23.01.2007 р.).

Мета дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці авторської моделі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах.

Завдання дослідження:

1) проаналізувати теоретичні основи організації системи позакласної роботи з образотворчого мистецтва в сучасній загальноосвітній школі й визначити її методологічну базу;

2) з'ясувати суть підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах, розробити структуру й визначити критерії та рівні їх готовності до цього виду професійної діяльності;

3) здійснити педагогічну діагностику рівнів готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх

школах;

4)здійснити педагогічну діагностику рівнів готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах;

5)розробити авторську модель професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах, визначити й створити педагогічні умови її впровадження у навчально-виховний процес ВНЗ;

б)укласти методичні рекомендації з підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи (на прикладі шкільного гуртка з кераміки).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва у ВНЗ.

Предмет дослідження – підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах.

Методи дослідження. Для реалізації мети й розв'язання поставлених завдань дисертаційної роботи використано комплекс дослідницьких методів:

– *теоретичні* – аналіз, синтез, класифікація, систематизація, узагальнення наукових даних, що дало змогу визначити теоретичні основи організації й методологічну базу системи позакласної роботи в сучасній загальноосвітній школі, з'ясувати суть підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації цієї роботи, розробити структуру й визначити критерії та рівні готовності студентів до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах;

– *емпіричні* – обсерваційні (педагогічне спостереження за процесом професійної підготовки студентів), праксиметричні (аналіз нормативних документів); діагностичні (бесіди, анкетування, тестування, самооцінка, експертна оцінка), прогностичні (розробка авторської моделі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах); метод констатувального експерименту, за допомогою якого з'ясовано практичний стан підготовки студентів ВНЗ до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах; метод формувального експерименту, який уможливив перевірку впливу експериментальних педагогічних умов на ефективність формування готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах; статистичні методи обробки результатів констатувального й формувального експериментів, завдяки яким доведено їх достовірність, значущість і надійність.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

– *уперше*: конкретизовано теоретичні основи й визначено методологічну базу системи позакласної роботи з образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі; розроблено структуру, визначено критерії та рівні готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх

школах, розроблено й теоретично обґрунтовано авторську модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах; експериментально перевірено ефективність цієї моделі;

– *удосконалено* наукові засади організаційно-методичних основ підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи шляхом використання квазіпрофесійних тренінгів і практики організації гурткової роботи зі школярами;

– *дістало подальшого розвитку* науково-педагогічне обґрунтування системи підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах на засадах системного, функціонального, професіографічного й акмеологічного підходів.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що:

– скориговано програму курсу професійної підготовки студентів з методики викладання образотворчого мистецтва в школі для поглибленого засвоєння ними організаційно-методичних основ позакласної роботи в загальноосвітній школі;

– розроблено й упроваджено в навчально-виховний процес ВНЗ спецкурс “Основи мистецтва кераміки в позакласній роботі школярів” як один із конкретних зразків додаткової підготовки студентів до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах;

– збагачено дидактико-методичне забезпечення професійної підготовки студентів до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах авторськими розробками (навчально-методичні посібники: “Теоретико-методичні основи позакласної роботи з образотворчого мистецтва в школі”, “Основи художньої кераміки”; методичні рекомендації “Підготовка вчителя до організації шкільного гуртка з кераміки”), які можуть використовувати студенти, викладачі й учителі образотворчого мистецтва;

– розроблено комплексну методику педагогічної діагностики рівнів готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах, яка може бути застосована для професіографічного моніторингу й коригування процесу формування методичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва;

– матеріали дослідження придатні для використання в процесі підвищення кваліфікації вчителів образотворчого мистецтва в закладах післядипломної освіти педагогічних працівників.

Результати дослідження впроваджено в систему професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва Бердянського державного педагогічного університету (довідка №3/10271 від 25.03.2009 р.), Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка №61 від 25.11.2009 р.), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка №261 від 06.04.2009 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка

№425-33/03 від 13.04.2009 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка №1089/01 від 24.06.2009 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка №07 від 27.12.2009 р.), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка №16/01-11 від 11.01.2010 р.).

Особистий внесок здобувача. В опублікованому в співавторстві з І. Демченко навчально-методичному посібнику “Теоретико-методичні основи позакласної роботи з образотворчого мистецтва в школі” дисертанту належить матеріал із теоретичних основ позакласної роботи, а в написаному в співавторстві з М. Пічкуром навчальному посібнику “Основи художньої кераміки” – розділ з технології кераміки.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи обговорені й отримали позитивну оцінку на засіданнях кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2006–2009 рр.).

Результати дослідження узагальнено й оприлюднено в доповідях на науково-практичних конференціях міжнародного рівня: “Викладач і студент: умови особистісного і професійного зростання” (Черкаси, 2009); всеукраїнського рівня: “Методи і засоби забезпечення інноваційності едукативного процесу в закладах освіти” (Черкаси, 2008), “Українська наука ХХІ століття” (Київ, 2008), “Формування творчої особистості вчителя національної школи ХХІ століття” (Умань, 1999).

Публікації. Результати дисертаційної роботи відображено в 14 наукових працях автора, серед них – 7 статей у фахових виданнях, затверджених ВАК України, 4 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій, 2 навчально-методичних посібники, 1 методичні рекомендації.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, додатків на 84 сторінках, списку використаних джерел (335 найменувань). Загальний обсяг роботи – 306 сторінок, з них – 178 сторінок основного тексту, який містить 20 таблиць і 6 рисунків, що займають 10 аркушів.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність наукової проблеми, зазначено зв’язок роботи з науковими програмами, визначено мету, завдання, об’єкт і предмет дослідження; охарактеризовано методи, наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження й публікації.

У **першому розділі** “Теоретико-методологічні основи організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах” проаналізовано теоретичні засади організації позакласної роботи в контексті сучасних соціокультурних умов, визначено

методологічну базу системи позакласної роботи з образотворчого мистецтва в педагогічному процесі загальноосвітньої школи.

На основі аналізу педагогічних досліджень, котрі стосуються організації позакласної роботи в загальноосвітній школі (О. Біла, О. Вержиховська, А. Возняк, О. Волошина, С. Гармаш, О. Голік, Т. Ільїна, Л. Канішевська, Б. Кобзар, А. Терещук, Н. Тимошук, М. Фіцула та ін.), виявлено позитивні тенденції щодо реалізації концептуальних положень Законів України “Про загальну середню освіту” та “Про виховання дітей та молоді”, Концепцій національного виховання й позакласної виховної роботи загальноосвітньої школи. Однак у сучасній педагогіці бракує оновленого трактування суті позакласної роботи з урахуванням соціокультурних реалій життя суспільства: глобалізації освіти, її гуманізації, інтеграції до світових освітніх процесів, комп’ютеризації, зміни парадигм дозвіллевої діяльності учнівської молоді, деяких негативних явищах родинного виховання тощо.

Узагальнивши наявні в педагогічній літературі визначення суті позакласної роботи, у сучасному контексті її слід інтерпретувати як цілеспрямований едукативний процес, що організовують і здійснюють учителі, вихователі, органи дитячого самоврядування між класно-урочними заняттями й після них у часових межах освітніх можливостей загальноосвітньої школи. Цей процес спрямований на подолання негативного впливу нинішніх соціокультурних умов і на досягнення єдиної дидактико-виховної мети – гармонійного розвитку школярів, задоволення їхніх інтересів і запитів, виявлення талановитих і обдарованих вихованців, а також створення умов для самоосвіти, самовиховання й самореалізації кожного учня.

З’ясовано, що мету й завдання позакласної роботи в загальноосвітній школі визначають її функції: навчальна, виховна й розвивальна. У різних видах позакласної діяльності школярів суть едукативного процесу полягає в його спрямованості на результативність самовиховання особистості кожного учня, розкриття його природних потреб у свободі, творчості, самоствердженні, спілкуванні.

На підставі розгляду функцій педагогічної діяльності й наукових праць (І. Бех, Д. Джола, І. Зязюн, О. Коберник, В. Кузь, М. Лещенко, А. Щербо та ін.), у яких висвітлено провідні ідеї виховання учнівської молоді, визначено, що вчитель образотворчого мистецтва здатен організовувати позакласну роботу із трудового (набуття учнями спеціальних суспільно корисних і професійно-зорієнтованих творчо-практичних умінь), національного (формування в учнів знань про народні художні традиції, умінь оберігати їх і примножувати) і художньо-естетичного (творчий розвиток і самореалізація школярів у царині різних видів і жанрів образотворчого мистецтва) напрямів.

Зважаючи на те, що художньо-естетичний напрям позакласної роботи вчителя образотворчого мистецтва є надзвичайно містким за спектром своєї особистісно розвивальної ролі, то для ґрунтовнішого його розгляду детально проаналізовано

феномени естетичного виховання й культури, широко розкриті в працях В. Бутенка, Г. Ващенко, В. Лозової та інших учених. Це дало змогу конкретизувати суть художньо-естетичного напряму позакласної роботи в загальноосвітній школі як процесу цілеспрямованого й послідовного формування в школярів естетичного інтересу до художніх творів, сприйняття естетичних якостей довілля й мистецтва, набуття знань і вмінь творити прекрасне засобами образотворення, сприяння творчому розвитку й самореалізації особистості.

З огляду на широкі навчально-виховні й розвивальні можливості позакласної роботи з образотворчого мистецтва, її слід окреслити як системне педагогічне явище зі своєю методологічною базою, складовими якої визначено особливості перебігу, логічну й часову структури такого виду професійної діяльності.

Особливості перебігу позакласної роботи з образотворчого мистецтва детермінуються: аксіологічною, праксеологічною, гностичною, креативною й комунікативною наповненістю художньо-естетичної діяльності школярів; організаційними принципами (відвертості й ініціативи, зворотного зв'язку, співтворчості, успішності, діяльності й самодіяльності, добровільності, громадської спрямованості діяльності, урахування вікових, статевих, національних відмінностей та індивідуальних особливостей школярів, зв'язку з навчальною роботою); умовами (належне санітарно-гігієнічне, матеріально-технічне, психологічне й педагогічне забезпечення навчально-виховного процесу); нормативною базою.

Логічна структура визначається її суб'єкт-об'єктивними відносинами, предметом (процес залучення школярів до художньої творчості), формами (простими, складними й комплексними; індивідуальними, груповими, масовими й об'єднувальними), методами (сприйняття, пошуку інформації й практично-творчої діяльності), засобами (матеріально-технічними, логічними й мовними) і результатами.

Часова структура позакласної роботи з образотворчого мистецтва охоплює фази проектування, технології й рефлексії. Кожна з них поділяється на стадії, які мають діагностичний, контактний, коригувальний і підсумковий етапи.

У **другому розділі** “Психолого-педагогічні передумови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах” уточнено суть підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах; розроблено структуру й визначено критерії та рівні готовності студентів до цього виду професійної діяльності; проведено констатувальний етап педагогічного експерименту; розроблено авторську модель підготовки майбутніх педагогів до організації позакласної роботи.

Аналіз різних трактувань суті понять “підготовка”, “підготовленість”, “готовність”, “підготовка вчителя”, наведених у довідниковій літературі, дав змогу констатувати, що підготовка майбутнього вчителя є складною, багатоаспектною й багатофункціональною діяльністю, яка регламентується

її метою, завданнями, змістом, певною системою дій та операцій, а також відповідних наслідків.

На підставі аналізу системного (В. Семиченко, І. Підласий, Г. Хозяїнов), професіографічного (І. Гавриш, І. Науменко, С. Сисоєва) й акмеологічного (В. Вакуленко, А. Деркач, В. Сластьонін) підходів уточнено, що професійна підготовка студентів у вищих навчальних закладах – це педагогічна система особистісно-зорієнтованої організації навчально-виховного процесу, кінцевим результатом якого є готовність майбутнього вчителя виконувати функції професійної діяльності.

Під кутом зору функціонального (К. Абульханова-Славська, Н. Кузьміна, Л. Кондрашова) підходу визначено, що професійна підготовка майбутнього вчителя образотворчого мистецтва в процесуальному аспекті регламентується метою, завданнями, змістом, певною системою дій та операцій щодо підвищення рівня теоретичної й методичної озброєності студентів з організації позакласної роботи, створення сприятливого навчально-виховного середовища у вищих навчальних закладах, а в результативному – формування професійної готовності до цього виду професійної діяльності як складного й багаторівневого особистісного утворення, що є фундаментальною умовою успішного виконання педагогічних функцій організації різних форм і використанням широкого розмаїття методів і технологій для ефективного трудового, національного й художньо-естетичного навчання, виховання й розвитку школярів у позакласній діяльності.

На основі системного підходу до структурування готовності майбутнього вчителя виконувати функції професійної діяльності та окремих її варіантів, наведених у дослідженнях І. Брякової, І. Казанжи, О. Макарової, А. Маркової та ін., розроблено структуру готовності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітній школі. Її складовими визначено мотиваційний (інтерес до навчання, мотиви становлення професійного статусу педагога-організатора позакласної роботи), когнітивний (професійні знання з образотворчого мистецтва, знання організаційно-методичних основ позакласної роботи), практично-творчий (вміння вирішувати образотворчі завдання, організаційні й творчо-методичні вміння з позакласної роботи) і рефлексивний (самоаналіз навчально-творчих досягнень, самооцінка здатності до організації позакласної роботи) компоненти.

Спираючись на рівневі ознаки творчої педагогічної діяльності вчителя, наведені в дослідженні С. Сисоєвої, рівнями прояву готовності майбутнього вчителя до організації позакласної роботи визначено критичний, допустимий, достатній і високий. Їхня характеристика за означеними критеріями й відповідними показниками структурних компонентів дала змогу з науковою достовірністю дослідити реальний стан підготовки студентів до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах.

Так, у ході педагогічної діагностики мотиваційного компонента сформованості досліджуваної якості в студентів третього й п'ятого курсів за допомогою методів анкетування, тестування й самооцінки зафіксовано дані, узагальнення яких показало достатній та високий рівні інтересу до навчання й критичний і допустимий рівні мотивації становлення професійного статусу педагога-організатора позакласної роботи в загальноосвітній школі у більшості студентів.

Здійснивши шляхом тестування комплексну діагностику рівнів готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах за когнітивним компонентом, встановлено, що більшість студентів мала достатній та високий рівні знань із різних видів образотворчого мистецтва й водночас критичний і допустимий рівні знань з організаційно-методичних основ позакласної роботи.

Діагностика практично-творчого компонента досліджуваної готовності методами якісного аналізу навчально-творчих робіт із різних видів образотворчого мистецтва й експертної оцінки методичних розробок студентів показала, що більшість із них мала допустимий і достатній рівні образотворчих умінь і водночас критичний та допустимий рівні організаційних і творчо-методичних умінь із організації позакласної роботи.

Використання методів анкетування, самооцінки й експертної оцінки дало змогу отримати емпіричні дані рівнів готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи за рефлексивним компонентом. Вони показали, що найбільша кількість студентів має допустимий рівень самоаналізу навчально-творчих досягнень, а їх розподіл за кожним із рівнів самооцінки власних спроможностей в організації позакласної роботи в школі виявився рівномірним.

Узагальнення емпіричних даних показало, що за жодним компонентом готовності до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах студенти не досягли в своїй більшості достатнього й високого рівнів. Це дає підстави для висновку про необхідність удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах. Крім того, встановлений низький рівень знань і вмінь студентів із декоративно-прикладного мистецтва й, зокрема, з кераміки та організації гурткової роботи із цього виду мистецтва в загальноосвітній школі спонукає до розробки програми додаткової підготовки студентів.

Для вдосконалення підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах розроблено й теоретично обґрунтовано її авторську модель, у якій виокремлено цільовий, методологічний, змістовий, організаційний, контрольний-оцінювальний та результативний блоки (рис. 1).

За цільовим блоком моделі мета підготовки полягала в підвищенні рівня готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи, а її завдання – в актуалізації мотиваційної сфери студентів на оволодіння знаннями й уміннями з організації позакласної роботи й формування когнітивних здатностей їх засвоювати й застосовувати в педагогічній практиці; сприянні творчому розвитку особистості кожного студента в процесі навчальної діяльності й активізації їхньої рефлексії стосовно професійного самовдосконалення.

Методологічний блок репрезентовано використанням професіографічного, особистісно-діяльнісного, системного, контекстного й креативно-акмеологічного наукових підходів і загальнопедагогічних (паритетності, діяльної активності, зворотного зв'язку, індивідуалізації, технологічності, зв'язку теорії із практикою, рефлексивного розвитку студентів) та художньо-педагогічних (єдності художньої й наукової діяльності, навчання й художньої творчості, практичної діяльності й сприйняття дійсності й мистецтва, вимог образотворчого мистецтва й педагогічних умов їх реалізації; художньо-технологічної й педагогічної спрямованості навчальної й творчої діяльності) принципів підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах.

У змістовому блоці виокремлено два види підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи – професійно-орієнтована й додаткова. Першу передбачено здійснювати в процесі вивчення студентами скоригованого курсу “Методика викладання образотворчого мистецтва в школі”, другу – у ході опанування авторського спецкурсу “Основи мистецтва кераміки в позакласній роботі школярів”.

Організаційний блок містить педагогічні умови професійно-орієнтованої (змістове, практично-творче й технологічне забезпечення процесу навчання на засадах співробітництва) і додаткової (організація естетичного сприйняття й активізація творчої діяльності студентів; дидактико-методична забезпеченість спецкурсу; організація практики проведення студентами занять керамічного гуртка для школярів) підготовки та відповідними формами, методами й засобами.

Контрольно-оцінним блоком означеної моделі передбачено традиційні форми навчального контролю (вихідний, поточний, проміжний і підсумковий), рейтингова методика оцінювання знань, умінь і навичок та метод “портфоліо”.

Модель завершено результативним блоком, яким регламентовано визначення мотиваційної, когнітивної, практично-творчої й рефлексивної готовності студентів до організації позакласної роботи шляхом її діагностики.

У **третьому розділі** “Дослідно-експериментальна робота з підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах” експериментальним шляхом упроваджено в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів авторську модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах, проаналізовано результати дослідницької роботи.

Експериментальна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах відбулася шляхом

упровадження її авторської моделі, у ході якої створено відповідні педагогічні умови.

Опанування студентами методикою організації позакласної роботи в процесі вивчення курсу методики викладання образотворчого мистецтва в школі мало таку етапність: 1) настанова на необхідність оволодіння системою знань і практичних умінь з організації позакласної роботи; 2) набуття знань, необхідних для успішної організації позакласної роботи; 3) засвоєння способів проектування на прикладі окремих складових організації позакласної роботи; 4) апробація студентами своїх методичних розробок з організації позакласної роботи в умовах квазіпрофесійної діяльності; 5) актуалізація рефлексії за наслідками проведення студентами фрагментів позакласних занять. При цьому використовувалася сукупність методів, спрямованих на первинне оволодіння знаннями (інформаційно-розвивальні й проблемно-пошукові) і на їхнє вдосконалення та формування практичних умінь і навичок з організації позакласної роботи з образотворчого мистецтва (репродуктивні, продуктивні, дослідницькі).

Чільне місце в підготовці студентів до організації позакласної роботи зайняли форми й імітаційні та неімітаційні методи активного навчання.

Підвищенню ефективності підготовки студентів сприяли спеціально підготовлені для цілей формувального експерименту засоби навчання (навчально-методична література, наочність, інформаційні та дидактичні матеріали, технічні засоби), які разом із формами й методами розглядалися як педагогічна технологія.

Забезпечивши змістове, практично-творче й технологічне вивчення модуля “Теорія і методика організації позакласної роботи в школі” відповідно до скоригованої програми дисципліни “Методика викладання образотворчого мистецтва в школі” на засадах співробітництва, предметної, навчально-пізнавальної й творчо-розвивальної діяльності, сформовано мотиваційну, когнітивну, практично-творчу й рефлексивну готовність студентів до організації позакласної роботи.

Завдяки організації естетичного сприйняття, активізації творчої діяльності студентів, належному дидактико-методичному забезпеченню й практиці проведення студентами гурткових занять для школярів здійснено додаткову підготовку майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах на заняттях зі спецкурсу “Мистецтво кераміки в позакласній роботі школярів”, у ході яких застосовано відповідний методичний арсенал художньої педагогіки. Унаслідок цього актуалізовано мотивацію студентів щодо необхідності додаткової художньо-творчої й педагогічної підготовки. Студенти засвоїли необхідні знання з мистецтва кераміки й методики художнього навчання школярів у позакласній діяльності. Через формування пластичного образного вираження в матеріалі кераміки відбувся розвиток художньої творчості студентів, що сприяло набуттю методичних умінь організації позакласної роботи школярів у процесі проведення гурткових занять. При цьому студенти скористались авторськими методичними рекомендаціями, у яких висвітлено питання організації матеріально-технічної бази гуртка з кераміки, наочного забезпечення, часового й вікового регламентування і планування навчального процесу, педагогічного супроводу учнівського самоврядування, обліку й контролю успішності школярів на його заняттях тощо. Застосування коригувального контролю викладача

й використання рефлексивних методів аналізу навчальних досягнень дали змогу підвищити адекватність самооцінки студентів.

За результатами підсумкового зрізу, проведеного за такою самою методикою, як і на етапі констатувального експерименту, встановлено, що за кожним із компонентів готовності до організації позакласної роботи в студентів експериментальної групи порівняно зі студентами контрольної групи відбулися позитивні зрушення щодо підвищення її рівня. Стосовно студентів 5-х курсів, яких діагностовано окремо, за результатами підсумкового зрізу отримано майже такі ж дані їх розподілу за рівнями готовності, як і на етапі констатації.

Звівши всі дані експериментальних і контрольних груп і п'ятого курсу, а також вирахувавши їх середнє значення, отримано узагальнений кількісний розподіл студентів за рівнями готовності до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах (табл. 1).

Таблиця 1

Середнє значення даних розподілу студентів (у %) за рівнями готовності до організації позакласної роботи відповідно до результатів констатувального (КЗ) і підсумкового зрізів (ПЗ)

Компоненти	Рівні							
	критичний		допустимий		достатній		високий	
	КЗ	ПЗ	КЗ	ПЗ	КЗ	ПЗ	КЗ	ПЗ
Мотиваційний	17,4	14,9	36,7	34,3	25,2	27,2	20,7	23,6
Когнітивний	22,7	18,3	35,6	35,7	32,4	29,4	9,3	16,6
Практично-творчий	23,3	19,4	39,4	31,2	25,6	34,4	11,7	15,0
Рефлексивний	13,6	12,3	42,4	35,2	27,7	33,1	16,3	19,4

Як видно з таблиці 1, дані покомпонентного розподілу студентів за рівнями готовності до організації позакласної роботи відповідно до результатів констатувального й підсумкового зрізів виявилися різними. Після формувального експерименту за мотиваційним компонентом кількість студентів, зарахованих до критичного рівня, порівняно з констатувальним зрізом, зменшилася на 2,5%, за когнітивним – 4,4%, за практично-творчим – 3,9%, за рефлексивним – 1,3%. За цим рівнем студенти мали слабкий інтерес до навчання, не бажали стати педагогом-організатором позакласної роботи, володіли фрагментарними знаннями й дилетантськими вміннями з образотворчого мистецтва та з організаційно-методичних основ позакласної роботи, самоаналіз власних навчально-творчих досягнень був епізодичним, а самооцінка здатності до організації позакласної роботи – неадекватна. Високого рівня, досягла більша кількість студентів, ніж на етапі констатувального зрізу: за мотиваційним компонентом – на 2,8%, за когнітивним – 7,3%, за практично-творчим – 3,3%, за рефлексивним – 3,1%. За цим рівнем інтерес у студентів був чітко вираженим. Вони прагнули досягнути професійної майстерності, володіли міцними знаннями й творчими вміннями, були здатними до критичного самоаналізу й адекватної самооцінки.

Аналогічна картина спостерігається й за допустимим та достатнім рівнями. При цьому студенти з допустимим рівнем мали непостійний інтерес до навчання

й бажання набути професійного статусу організатора позакласної роботи, володіли поверхневими знаннями й репродуктивними вміннями з образотворчого мистецтва та ситуативними вміннями з організаційно-методичних основ позакласної роботи. Вони могли спонтанно аналізувати власні навчально-творчі досягнення. Самооцінка їхньої здатності до організації позакласної роботи була завищеною. У студентів з достатнім рівнем інтерес виявився стійким. Вони прагнули бути компетентними, мали міцні знання, продуктивні й конструктивні вміння, усвідомлену рефлексію й водночас занижену самооцінку.

На основі відповідних статистичних розрахунків доведено, що створені педагогічні умови та відповідний зміст і методика навчання в ході опанування студентами скоригованого курсу “Методика викладання образотворчого мистецтва в школі” й спецкурсу “Основи мистецтва кераміки в позакласній роботі школярів” є визначальними для підвищення рівнів готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення й практичне вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах. Результати науково-педагогічної роботи переконливо свідчать про досягнення мети, виконання поставлених завдань дослідження і тим самим слугують підставою для узагальнених висновків.

1. Аналіз педагогічних досліджень із проблеми організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах показав, що її суть, мета, завдання, навчально-виховна й розвивальна роль зумовлені сучасними соціокультурними умовами, пов’язаними із глобалізацією, гуманізацією, інтеграцією, комп’ютеризацією, технократизацією, втратою ціннісних пріоритетів суспільних інституцій. У контексті цього феномен позакласної роботи доцільно інтерпретувати як цілеспрямований процес навчання, виховання й розвитку особистості школяра між класно-урочними заняттями й після них. Цей вид діяльності покликаний долати негативні впливи довкілля на особистість кожного учня, у зв’язку із чим її зміст наповнюється новими гранями гармонійного розвитку школяра – задоволення потреб у свободі, спілкуванні, творчості, самоствердженні, а специфіка визначається цілісною й динамічною системою організаційних форм, методів і засобів у процесі навчання, виховання, самоосвіти й самореалізації.

Унаслідок аналізу функцій фахової діяльності вчителя образотворчого мистецтва визначено, що він здатен організовувати позакласну роботу із трудового, національного й художньо-естетичного напрямів, зміст програм яких окреслюється відповідно до культурно-мистецького компонента шкільної освіти.

2. Позакласна робота з образотворчого мистецтва – це системне педагогічне явище, зумовлене методологічною базою, що складається з особливостей перебігу (зміст художньо-естетичної діяльності школярів, принципи організації, матеріально-технічні, психолого-педагогічні й нормативні умови її забезпечення), логічної

(суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, методи, засоби й результати) і часової (фази, стадії, етапи) структур цієї діяльності.

3. Унаслідок аналізу базових понять педагогічної теорії підготовки фахівців, з'ясовано, що професійна підготовка майбутнього вчителя – складна й багатофункціональна діяльність, регламентована її особистісною й організаційною складовими, кінцевим результатом функціонування яких є сформована готовність майбутніх учителів образотворчого мистецтва якісно виконувати професійну функцію організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах. Суть її полягає в єдності теоретичної й методичної підготовленості, а структура складається з мотиваційного, когнітивного, практично-творчого й рефлексивного компонентів.

Критеріями сформованості мотиваційного компонента виступають інтерес до навчання та мотиви становлення професійного статусу майбутнього вчителя образотворчого мистецтва педагога-організатора позакласної роботи в загальноосвітніх школах. Когнітивний компонент позначає знання студентів з образотворчого мистецтва й із організаційно-методичних основ позакласної роботи. Практично-творчий компонент визначається вміннями студентів розв'язувати образотворчі завдання, організаційними й творчо-методичними вміннями з позакласної роботи. Критеріями сформованості рефлексивного компонента є самоаналіз студентами своїх навчально-творчих досягнень і самооцінка власних спроможностей в організації позакласної роботи.

Готовність майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах за показниками її сформованості диференціюється критичним, допустимим, достатнім і високим рівнями.

На етапі констатувального експерименту за результатами педагогічної діагностики визначено вихідні рівні готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах. З'ясувалося, що за жодним із компонентів цієї готовності більшість їх не досягла достатнього й високого рівнів. Це зумовило необхідність розробки й теоретичного обґрунтування моделі підготовки студентів до такого виду професійної діяльності.

4. В авторській моделі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах виокремлено цільовий, методологічний, змістовий, організаційний, контрольний-оцінювальний і результативний блоки. У процесі впровадження цієї моделі визначено й створено такі педагогічні умови:

– змістове, практично-творче й технологічне забезпечення навчання на засадах співробітництва в засвоєнні студентами модуля “Теорія і методика організації позакласної роботи в школі” скоригованої програми курсу методики викладання образотворчого мистецтва;

– організація естетичного сприйняття, активізація творчої діяльності, дидактико-методичне забезпечення навчання й практика проведення гурткової роботи зі школярами (на прикладі занять із кераміки) в опануванні студентами авторського спецкурсу “Основи мистецтва кераміки в позакласній роботі школярів”.

Поетапне освоєння студентами методики організації позакласної роботи в ході експериментальної підготовки мало мотиваційну (сформовано установку на необхідність оволодіння системою знань і практичних умінь організації

позакласної роботи), когнітивну (засвоєно необхідні знання для успішної організації позакласної роботи), практично-творчу (сформовано вміння проектувати окремі складові в організації позакласної роботи й програвати їх у квазіпрофесійній діяльності, відбувся розвиток художньої творчості з мистецтва кераміки, сформувалися вміння організації позакласної роботи школярів у ході проведення гурткових занять) і рефлексивну (студентами актуалізовано й усвідомлено власні недоліки й досягнення в підготовці до організації позакласної роботи) результативність.

5. Укладено методичні рекомендації з підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації гурткової роботи з кераміки в загальноосвітній школі, у яких висвітлено питання організації матеріально-технічної бази гуртка, наочного забезпечення, часового й вікового регламентування й планування навчального процесу, педагогічного супроводу учнівського самоврядування, обліку й контролю успішності школярів на його заняттях тощо. Це дало змогу студентам сформувати методичну готовність до організації позакласної роботи.

Перевірка ефективності впровадженої моделі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах показала, що її результативність залежить від правильно визначеної й послідовно застосованої методики викладання скоригованого курсу методики викладання образотворчого мистецтва в школі й авторського спецкурсу “Основи мистецтва кераміки в позакласній роботі школярів”. Це підтверджує кількісний і якісний аналіз результатів експериментальної роботи на етапі підсумкового зрізу, унаслідок чого можна констатувати, що за умов традиційної підготовки сформованість кожного з компонентів досліджуваної готовності в студентів не досягає достатнього рівня, а за умов експериментальної підготовки – перевищує достатній рівень, досягаючи високого. Середнє значення похибки за кожною вибіркою, що не перевищувало 0,098, є доказом правомірності перенесення запропонованої методики формування цієї готовності на генеральну сукупність.

Достовірність результатів дослідження забезпечувалася теоретико-методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, критичним аналізом і врахуванням попередніх досліджень у цій галузі, відповідністю застосованих методів меті й завданням дослідження; якісною й кількісною обробкою експериментальних даних; багаторазовою й усебічною перевіркою основних висновків стосовно результатів реалізації авторської моделі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах.

Результати дослідження можуть бути використані для підвищення ефективності професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах і перепідготовки вчителів образотворчого мистецтва в закладах післядипломної освіти.

Проведене дослідження дає можливість на якісно новому рівні розв’язувати проблему професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах. Водночас його результати не вичерпують усієї повноти означеної проблеми й не претендують на її всебічне розкриття. Подальшого дослідження потребують визначення умов

та обґрунтування методичної системи формування готовності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах у ході додаткової професійної підготовки, зокрема, розробка й упровадження спецкурсів, факультативів, студій тощо з різних видів образотворчого мистецтва.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1.Базильчук Л. В. Дидактико-методичні основи навчання майбутнього вчителя образотворчого мистецтва художній кераміці / Л. В. Базильчук // Вісник Черкаського університету / Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2009. – Вип. 147. – С. 22–29.

2.Базильчук Л. В. Естетичне виховання як засіб всебічного розвитку соціально значущої і самоцінної особистості / Л. В. Базильчук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – К. : Науковий світ, 2004. – Вип. 10. – С. 149–153.

3.Базильчук Л. В. Організація естетичного сприйняття як психолого-педагогічна умова навчально-творчої діяльності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва / Л. В. Базильчук // Рідна школа. – 2009. – №12 (960). – С. 25–27.

4.Базильчук Л. В. Поняття, становлення і специфіка позакласної роботи в школі / Л. В. Базильчук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : СПД Жовтий, 2009. – Вип. 29. – С. 182–188.

5.Базильчук Л. В. Проблема організації позакласної роботи в школі / Л. В. Базильчук // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – Вип. 129. – С. 6–10.

6.Базильчук Л. В. Суть і структура професійної готовності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в школі / Л. В. Базильчук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2009. – С. 39–45.

7.Базильчук Л. В. Цікаво про глину / Л. В. Базильчук // Мистецтво та освіта. – 2001. – № 3. – С. 56–61.

Посібники

8.Базильчук Л. В. Основи художньої кераміки : [навч.-метод. посібн. для студ. вищ. пед. навч. закладів] / Л. В. Базильчук, М. О. Пічкур. – Умань : Алмі, 2009. – 84 с.

9.Базильчук Л. В. Теоретико-методичні основи позакласної роботи з образотворчого мистецтва в школі : [навч.-метод. посібн. для студ. вищ. пед. навч. закладів] / Л. В. Базильчук, І. І. Демченко. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2009. – 264 с.

Брошури

10.Базильчук Л. В. Підготовка вчителя до організації шкільного гуртка з кераміки : [методичні рекомендації] / Л. В. Базильчук. – Умань, 2009. – 36 с.

Тези доповідей

11.Базильчук Л. В. Естетичний потенціал занять з образотворчого мистецтва у позакласній роботі загальноосвітньої школи / Л. В. Базильчук // Українська наука ХХІ століття : матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 25–27 червня 2008 р. – К. : ТОВ “ТК Меганом”. – Ч. 2. – С. 11–13.

12.Базильчук Л. В. Модель формування готовності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в школі / Л. В. Базильчук // Викладач і студент : умови особистісного і професійного зростання : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 29–30 жовтня 2009 р., Черкаси. – Черкаси, 2009. – С. 32–34.

13.Базильчук Л. В. Організація позакласної роботи в школі як педагогічна проблема / Л. В. Базильчук // Методи і засоби забезпечення інноваційності едукативного процесу в закладах освіти : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Черкаси, 24–25 квітня 2008 р., – Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – С. 4–6.

14.Базильчук Л. В. Формування ціннісних орієнтацій підлітків засобами українських народних художніх ремесел / Л. В. Базильчук // Формування творчої особистості вчителя національної школи ХХІ століття : матеріали доповідей всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Умань, 28–29 жовтня 1999 р., – К. : Науковий світ, 2000. – С. 4–6.

АНОТАЦІЇ

Базильчук Л. В. Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2010.

Дисертацію присвячено проблемі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах.

У роботі проаналізовано теоретико-методологічні основи організації позакласної роботи. З'ясовано суть підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах, розроблено структуру й визначено критерії та рівні їх готовності до цього виду професійної діяльності.

Здійснено педагогічну діагностику сформованості вихідного рівня готовності студентів до організації позакласної роботи. Розроблено авторську модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах та експериментально перевірено її ефективність.

Ключові слова: підготовка, готовність, підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва, позакласна робота, організація позакласної роботи

в загальноосвітніх школах, позакласна робота з образотворчого мистецтва, модель підготовки, структура готовності.

Базильчук Л. В. Подготовка будущих учителей изобразительного искусства к организации внеклассной работы в общеобразовательных школах. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности: 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого. – Черкассы, 2010.

В работе проанализированы теоретико-методологические основы внеклассной работы в общеобразовательных школах, в частности, уточнена ее сущность в контексте современных социокультурных условий. Выяснены цель и главные задачи, рассмотрены разновидности внеклассной деятельности школьников. На основании анализа функций профессиональной деятельности учителя изобразительного искусства определено, что он способен организовывать внеклассную работу по трудовому, национальному и художественно-эстетическому направлениям. Среди них главным в работе учителя изобразительного искусства является художественно-эстетическое направление. Поскольку внеклассная работа по изобразительному искусству имеет большие учебно-воспитательные и развивающие возможности, то она представляется как системное педагогическое явление со своей методологической базой, которая в исследовании определяется особенным характером хода этого вида деятельности, а также её логической и временной структурами.

В диссертации исследованы психолого-педагогические предпосылки подготовки студентов к организации внеклассной работы. Главные из них – уточнение сущности процесса подготовки, обоснование структуры и определение критериев и уровней готовности будущих учителей изобразительного искусства к организации внеклассной работы в общеобразовательных школах, педагогическая диагностика сформированности готовности студентов к организации внеклассной работы, а также разработка, теоретическое обоснование авторской модели подготовки будущих учителей изобразительного искусства к организации внеклассной работы в общеобразовательных школах. Результатами этой части исследования явилось то, что подготовка будущего учителя интерпретируется как сложная, многоаспектная и многофункциональная деятельность, которая регламентируется ее личностной и организационной составляющими. Конечным результатом функционирования обеих составляющих системы подготовки является сформированная готовность будущих педагогов качественно выполнять профессиональную функцию организации внеклассной работы в общеобразовательных школах. Её сущность заключается в единстве теоретической и методической подготовленности, а структура состоит из мотивационного, когнитивного, практически-творческого и рефлексивного компонентов. Вследствие использования этой структуры и диагностической методики в процессе констатирующего этапа педагогического эксперимента получены эмпирические данные, обобщение которых показало, что ни по одному из компонентов готовности

к организации внеклассной работы студенты не достигли в своем большинстве достаточного и высокого уровней. Это обусловило разработку модели подготовки будущих специалистов, в которой выделены целевой, смысловой, методологический, организационный, контрольно-оценочный и результативный блоки.

На формирующем этапе исследования проведена опытно-экспериментальная работа по подготовке студентов к организации внеклассной работы путем внедрения в учебно-воспитательный процесс высших учебных заведений ее авторской модели, апробацию которой осуществлено в процессе изучения курса методики преподавания изобразительного искусства в школе по его откорректированной программе и овладения спецкурсом “Основы искусства керамики во внеклассной работе школьников” его по авторской программе.

По результатам итогового среза, который был осуществлен по такой же методике, как и на этапе констатирующего эксперимента, установлено, что благодаря предложенной модели подготовки будущего учителя изобразительного искусства по каждому из компонентов готовности к организации внеклассной работы у студентов экспериментальной группы сравнительно со студентами контрольной группы несколько повысился уровень ее сформированности.

Ключевые слова: подготовка, готовность, подготовка будущих учителей изобразительного искусства, внеклассная работа, внеклассная работа по изобразительному искусству, организация внеклассной работы в общеобразовательных школах, модель подготовки, структура готовности.

Bazil’chuk L.V. Preparation of the future teachers of the fine arts to the organization of extracurricular activities in comprehensive schools. – Manuscript.

The dissertation for receiving a scientific degree of the Candidate of pedagogical sciences on a speciality: 13.00.04 – the theory and methods of professional training. – Cherkassy National University named after Bogdan Khmelnytsky. – Cherkassy, 2010.

The dissertation is devoted to the problem of preparation of the future teachers of fine arts in higher educational institutions to the organization of extracurricular activities in comprehensive schools.

In the paper the theoretical and methodological bases of the organization of extracurricular activities in comprehensive schools are analysed. The essence of preparation of the future teachers of fine arts to the organization of extracurricular activities in comprehensive schools is specified, the structure and criteria is developed, and levels of its final result are defined.

The pedagogical diagnostics of initial level of readiness of future teachers of fine arts to the organization of extracurricular activities in comprehensive schools is carried out. The author's model of improvement of preparation of the future teachers of fine arts to the organization of extracurricular activities in comprehensive schools is developed and its efficiency is checked up experimentally.

Keywords: preparation, readiness, preparation of the future teachers of fine arts, extracurricular activities, the organization of extracurricular activities in comprehensive schools, extracurricular activities of fine arts, model of preparation, readiness structure.